

JUNON

*Avant la tempête**ĪRA
JŪNŌNIS*

Arma virumque canō, Trōjæ quī prīmus ab ōrīs
 Ītaliā, fātō profugus, Lāvīnaque vēnit
 lītora; mult^{um} ill^e et terrīs jactātus et altō,
 vī superum, sævæ memorem Jūnōnis ob ĩram;
 multa quoqu^e et bellō passus, dum conderet urbem,
 ĩnferretque deōs Latīō — genus unde Latīnum,
 Albānīque patrēs, atqu^e altæ mœnia Rōmæ.

Mūsa! mihī causās memorā: quō nūmine læsō,
 quidve dolēns rēgīna deum, tot volvere cāsūs
 ĩnsīgnem pietāte virum, tot adīre labōrēs,
 impulerit? Tantæn^e animīs cælestibus ĩræ?

Urbs antīqua fuit — Tyrīi tenuēre colōnī:
 Karthāg^o, Ītaliā contrā Tiberīnaque longē
 ōstia, dīves opum studiīsqu^e asperrima bellī.
 Quam Jūnō fertur, terrīs magis omnibus, ūnam
 posthabitā coluisse Samō. Hīc illius arma,
 hīc currus fuit; hoc rēgnum, dea, gentibus esse,
 sī quā fāta sinant, jam tum tenditque fovetque.

Prōgeniem, sed enim, Trōjān^o ā sanguine dūcī
 audierat, Tyrīās ōlim quæ verteret arcēs;
 hinc populum lātē rēgem, bellōque superbum,
 ventūr^{um} excidiō Libyæ: sīc volvere Parcās.

Id metuēns, veterisque memor Sātūrnīa bellī,
 prīma quod, ad Trōjam, prō cārīs gesserat Argīs,
 necd^{um} etiam caus^æ ĩrārū, sævīque dolōrēs,
 exciderant animō: manet altā mente repostum

*Invocation
à la muse**Carthage
doit être
détruite**Loin de
Rome*

jūdicium Paridis, sprētæqu^e injūria fōrmæ,
et genus invīs^{um}, et raptī Ganymēdis honōrēs...

Hīs accēnsa super, jactātōs æquore tōtō
Trōas, relliquiās Dana^{um} atqu^e immītis Achillī,
arcēbat longē Latiō. Multōsque per annōs
errābant, āctī fātīs mari^a omnia circum.
Tantæ mōlis erat Rōmānam condere gentem !

ÆOLUS

Vix ē cōnspectū Siculæ tellūris in altum,
vēla dabant lætⁱ; et spūmās salis ære ruēbant,
cum Jūn^o, æternum servāns sub pectore vulnus,
hæc sēcum: « Mēn^e inceptō dēsistere victam,
nec poss^e Italiā Teucrōr^{um} āvertere rēgem ?

Quippe vetor fātīs ! Pallasn^e exūrere classem
Argīv^{um}, atqu^e ipsōs potuit submergere pontō,
ūnius ob nox^{am} et furiās Ājācis Oīl^eī ?
Ipsa, Iovis rapidum iaculāt^a ē nūbibus ignem,
disjēcitque ratēs ēvertitqu^e æquora ventīs !
Ill^{um} expīrantem, trānsfīxō pectore, flammās
turbine corripuit, scopulōqu^e īnfīxit acūtō !

Ast ego, quæ dīv^{um} incēdō rēgīna, Jovisque
et soror et conjūnx, ūnā cum gente tot annōs
bella ger^o ! Et quisquam nūmen Jūnōnis adōret
prætere^a, aut supplex ārīs impōnet honōrem ? »

Tālia flammātō, sēcum dea, corde volūtāns
nimbōr^{um} in patriam, loca fēta furentibus austrīs,
Æoliam venit. Hīc, vastō rēx Æolus antrō
luctantēs ventōs, tempestātēsque sonōrās
imperīō premit, ac vinclīs et carcere frēnat.

Junon
jalouse
de Pallas

Le royaume
des vents

Illī, indignantēs magnō cum murmure, montis
circum claustra fremunt ; celsā sedet Æolus arce,
scēptra tenēns, mollitqu^e animōs et temperat īrās.
Nī faciat, mari^a ac terrās, cælumque profundum
quippe ferant rapidī sēcum, verrantque per aurās.

Sed pater omnipotēns spēluncīs abdidit ātrīs,
hoc metuēns, mōlemqu^e et montīs īnsuper altōs
imposuit, rēgemque dedit, quī fœdere certō
et premer^e, et laxās scīret dare, jussus, habēnās.

Ad quem tum Jūnō, supplex, hīs vōcibus ūsa^e st :
« Æole, namque tibī dīvum pater atqu^e hominum rēx
et mulcēre dedit flūctūs, et tollere ventō !
Gēns, inimīca mihi, Tyrrhēnum nāvigat æquor,
Īli^{um} in Ītaliā portāns, victōsque Penātēs :
incute vim ventīs, submersāsqu^e obrue puppēs ;
aut age dīversōs, et disjice corpora pontō.

*Prière à
Éole*

Sunt mihi bis septem, præstantī corpore, nymphæ,
quārum, quæ fōrmā pulcherrima, Dēiōpēa,
cōnubiō jungam stabilī, propriamque dicābō,
omnīs ut tēcum, meritīs prō tālibus, annōs
exigat, et pulchrā faciat tē prōle parentem. »

Æolus hæc contrā : « Tuus, ō rēgīna, quid optēs
explōrāre labor ; mihi, jussa capessere fās est.
Tū mihi quodcumqu^e hoc rēgnī, tū scēptra Jovemque
conciliās, tū dās epulīs accumbere dīvum,
nimbōrumque facis, tempestātumque potentem. »

La tempête

TEMPESTĀS

Hæc ubi dicta, cavum conversā cuspide montem
 Impulit, in latus. Ac ventī, velut agmine factō,
 quā data porta, ruunt et terrās turbine perflant.
 Incubuēre marī ; tōtumqu^e, ā sēdibus īmīs,
 ūn^ā Eurusque Notusque ruunt, crēberque procellīs
 Africus ; et vastōs volvunt ad lītora flūctūs.

Déchaînement

Īnsequitur clāmorque virum, strīdorque rudentum.
 Ēripiunt subitō nūbēs cælumque diemque
 Teucrōr^{um} ex oculīs ; pontō nox incubat ātra.
 Intonuēre poli ; et crēbrīs micat ignibus æthēr ;
 præsensemque virīs intentant omnia mortem.

Extempl^o Ænēæ solvuntur frīgore membra ;
 ingemit, et duplicīs tendēns ad sīdera palmās,
 tālia vōce refert : « Ō terque quaterque beātī,
 quīs ant^e ōra patrum Trōjæ sub mœnibus altīs
 contigit oppeter^e ! Ō Danaum fortissime gentis,
 Tȳdīdē ! Mēn^e Īliacīs occumbere campīs
 nōn potuisse ! Tuāqu^e anim^{am} hanc effundere dextrā !
 sævus ubⁱ, Æacidæ tēlō, jacet Hector ; ubⁱ ingēns
 Sarpēdōn, ubi tot Simoīs, correpta sub undīs
 scūta virum galeāsqu^e, et fortia corpora volvit ! »

Lamentation

Tālia jactantī, strīdēns Aquilōne procella
 vēl^{um} adversa ferit ; flūctūsqu^e ad sīdera tollit.
 Franguntur rēmī ; tum prōr^a āvertit, et undīs
 dat latus ; īnsequitur cumulō præruptus aquæ mōns.
 Hī summ^o in flūctū pendent ; hīs unda dehīscēns
 terr^{am} inter flūctūs aperit ; furit æstus harēnīs.

Naufrages

Trīs Notus abreptās, in saxa latentia torquet —

saxa vocant Italī, mediīs quæ in flūctibus, ārās :
 dors^{um} immāne marī summō. Trīs Eurus ab altō
 in brevi^a et syrtīs urget, miserābile vīsū,
 inlīditque vadīs ; atqu^e aggere cingit harēnæ.
 Ūnam, quæ Lyciōs, fīdumque vehēbat Orontēn,
 ipsius ant^e oculōs, ingēns ā vertice pontus
 in puppim ferit : excutitur, prōnusque magister
 volvitur in caput ; ast illam ter flūctus ibīdem
 torquet agēns circ^{um}, et rapidus vorat æquore vortex.

Adpārent rārī nantēs in gurgite vastō,
 arma virum, tabulæqu^e, et Trōīa gaza per undās.
 Jam valid^{am} Īlion^eī nāvem, jam fortis Achātī,
 et quā vectus Abās, et quā grandævus Alētēs,
 vīcit hiems : laxīs laterum compāgibus, omnēs
 accipiunt inimīc^{um} imbrem, rīmīsque fatīscunt.

NEPTŪNUS

Intereā, magnō miscērī murmure pontum,
 Īmissamqu^e hiemem sēnsit Neptūnus — et ĩmīs
 stāgna refūsa vadīs, graviter commōtus. Et altō
 prōspiciēns, summā placidum caput extulit undā.
 Disject^{am} Ænēæ, tōtō videt æquore, classem,
 flūctibus oppressōs Trōas, cælīque ruīnā ;
 nec latuēre dolī frātrem Jūnōnis, et ĩræ.
 Eur^{um} ad sē Zephyrumque vocat ; dehīnc tālia fātur :

« Tantane vōs genēris tenuit fīdūcia vestrī ?
 Jam cælum terramque, meō sine nūmine, ventī,
 miscēr^e, et tantās audētis tollere mōlēs ?
 Quōs ego... sed mōtōs præstat compōnere flūctūs.
 Post mihi, nōn similī pœnā, commissa luētis.

*Une tête
 placide au-
 dessus des
 eaux*

*« Qu'il aille
 se faire
 voir
 ailleurs ! »*

Mātūrāte fugam ; rēgīqu^e hęc dīcite vestrō :
 nōn illⁱ imperium pelagī, sævumque tridentem,
 sed mihi sorte datum. Tenet ill^e immānia saxa,
 vestrās, Eure, domōs. Illā sē jactet in aulā
 Æolus ; et clausō ventōrum carcere rēgnet. »

Sīc ait ; et, dictō citius, tumid^a æquora plācat,
 collēctāsque fugat nūbēs, sōlemque redūcit.
 Cŷmothoē simul, et Trītōn adnīxus, acūtō
 dētrūdunt nāvis scopulō ; levat ipse tridentī ;
 et vastās aperit syrtīs ; et temperat æquor ;
 atque rotīs summās levibus perlābitur undās.

*Tombent
les vents*

Ac velutī magn^o in populō cum sæpe coorta^e st
 sēditiō ; sævituqu^e animīs ignōbile vulgus ;
 jamque facēs et saxa volant — furor arma ministrat ;
 tum, pietāte grav^{em} ac meritīs sī forte virum quem
 cōspexēre, silent, arrēctīsqu^e auribus adstant ;
 ille regit dictīs animōs, et pectora mulcet :
 sīc cūctus pelagī cecidit fragor, æquora postquam
 prōspiciēns genitor, cælōqu^e invectus apertō,
 flectit equōs, currūque volāns, dat lōra secundō.

Après la tempête

*IN
LĪTORE*

Dēfessⁱ Æneadæ, quæ proxima lītora, cursū
 contendunt peter^e, et Libyæ vertuntur ad ōrās.
 Est in sēcessū longō locus : īnsula portum
 efficit objectū laterum, quibus omnis ab altō
 frangitur, inque sinūs scindit sēsē unda reductōs.

Un refuge

Hinc atqu^e hinc vastæ rūpēs ; geminīque minantur
 in cælum scopulī, quōrum sub vertice lātē

æquora tūta silent. Tum silvīs scæna coruscīs
 dēsUPER ; horrentīqu^e ātrum nemus imminet umbrā.
 Fronte sub adversā, scopulīs pendentibus, antrum ;
 intus aquæ dulcēs, vīvōque sedīlia saxō :
 nymphārum domus. Hīc fessās nōn vincula nāvīs
 ūlla tenent, uncō nōn alligat ancora morsū.

Hūc septem Ænēās collēctīs nāvibus, omnī
 ex numerō, subit. Ac magnō tellūris amōre
 ēgressⁱ, optātā potiuntur Trōes harēnā ;
 et, sale tābentīs, artūs in lītore pōnunt.
 Ac primum, silicī scintill^{am} excūdit Achātēs ;
 succēpitqu^e ignem foliīs ; atqu^e ārida circum
 nūtrīmenta dedit, rapuitqu^e in fōmite flammam.
 Tum Cererem, corrupt^{am} undīs, Cereāliaqu^e arma
 expediunt, fessī rērum ; frūgēsque receptās
 et torrēre parant flammīs, et frangere saxō.

*Barbecue
 sur la
 plage*

Ænēās scopul^{um} intereā cōnscendit. Et omnem
 prōspectum lātē pelagō petit : Anthea sī quem
 jactātum ventō videat, Phrygiāsque birēmīs ;
 aut Capyn ; aut, celsīs in puppibus, arma Caīcī.
 Nāv^{em} in cōnspectū nūllam. Trīs lītore cervōs
 prōspicit errantīs ; hōs tōta armenta sequuntur
 ā terg^o ; et longum, per vallīs, pāscitur agmen.

*La chasse
 aux cerfs*

Cōnstitit hīc ; arcumque manū celerīsque sagittās
 corripuit, fīdus quæ tēla gerēbat Achātēs.
 Ductōrēsqu^e ipsōs primum, capit^a alta ferentīs
 cornibus arboreīs, sternit. Tum vulgus : et omnem
 miscet, agēns tēlīs, nemor^a inter frondea turbam.
 Nec prius absistit, quam sept^{em} ingentia victor

corpora fundat humī, et numerum cum nāvibus æquet.

DOLOR
ALTUS

Hinc portum petit ; et sociōs partītur in omnēs.
Vīna — bonus quæ deinde cadīs onerārat Acestēs,
lītore Trīnacriō, dederatquē abeuntibus hērōs —
dīvidit, et dictīs mærentia pectora mulcet :

Exhortations

« Ō sociī, nequē en^{im} īgnārī sumus ante malōrum,
ō passī graviōra ! Dabit deus hīs quoque finem.
Vōs et Scyllæam rabiem, penitusque sonantīs
accestis scopulōs ; vōs et Cyclōpea saxa
expertī : revocātē animōs, mæstumque timōrem
mittite. Forsan et hæc ōlim meminisse juvābit.
Per variōs cāsūs, per tot discrīmina rērum
tendimus in Latium, sēdēs ubi fāta quiētās
ostendunt ; illīc fās rēgna resurgere Trōjæ.
Dūrātē, et vōsmet rēbus servāte secundīs. »

Tālia vōce refert ; cūrīsquē ingentibus æger,
spem voltū simulat ; premit altum corde dolōrem.
Illī sē præd^æ accingunt, dapibusque futūrīs ;
tergora dēripiunt costīs, et vīscera nūdant.
Pars in frusta secant, veribusque trementia fīgunt ;
lītore aēna locant āliī, flammāsque ministrant.
Tum vīctū revocant vīrēs ; fūsīque per herbam,
implentur veteris Bacchī, pinguisque ferīnæ.

Restauration

Postqu^{am} exempta famēs epulīs, mēnsæque remōtæ,
āmissōs longō sociōs sermōne requīrunt ;
spemque metumquē inter dubiī : seu vīvere crēdant,
sīv^e extrēma patī, nec j^{am} exaudīre vocātōs.
Præcipuē pius Ænēās, nunc ācris Orontī,

Gémissements

nunc Amycī, cāsum gemit ; et crūdēlia sēcum
fāta Lycī, fortemque Gyan, fortemque Cloanthum.

VĒNUS

*Intervention des dieux*ĪRA
VENERIS

Et jam fīnis erat, cum Jūppiter, æthere summō,
 dēspiciēns mare vēlivolum, terrāsque jacentīs,
 lītoraqu^e, et lātōs populōs, sīc vertice cælī
 cōstitit, et Libyæ dēfīxit lūmina rēgnīs.
 Atqu^e illum, tālīs jactantem pectore cūrās,
 trīstior, et lacrimīs oculōs suffūsa nitentīs,
 adloquitur Venus : « Ō quī rēs hominumque deumque
 æternīs regis imperiīs, et fulmine terrēs !

*Jupiter
interpellé*

Quid meus Ænēās in tē committere tantum,
 quid Trōes potuēre ? Quibus tot fūnera passīs,
 cūctus, ob Ītaliā, terrārum clauditur orbis !
 Certē hinc, Rōmānōs ōlim, volventibus annīs,
 hinc fore ductōrēs, revocātō ā sanguine Teucrī,
 quī mare, quī terrās omnī diciōne tenērent !

*Rappelle-
toi ta
promesse*

Pollicitus, quæ tē, genitor, sententia vertit ?
 Hōc equid^{em} occāsum Trōjæ trīstīsque ruīnās
 sōlābar, fātīs contrāria fāta rependēns.
 Nunc eadem fortūna virōs, tot cāsibus āctōs,
 īnsequitur. Quem dās fīnem, rēx magne, labōrum ?

Antēnor potuit, mediīs ēlapsus Achīvīs,
 Illyricōs penetrāre sinūs ; atqu^e intima tūtus
 rēgna Liburnōrum, et fontem superāre Timāvī...
 Unde per ōra novem, vastō cum murmure montis,
 it, mare prōruptum, et pelagō premit arva sonantī.
 Hīc tamen ille urbem Patavī ; sēdēsque locāvit
 Teucrōr^{um} ; et gentī nōmen dedit ; armaque fīxit

*Vēnus
jalouse
Anténor*

Trōia. Nunc placidā compostus pāce quiēscit.

Nōs, tua prōgeniēs, cælī quibus adnuis arcem,
nāvibus (īnfand^{um} !) āmissīs, ūnīus ob īram
prōdimur ! Atqu^e Italīs longē disjungimur ōrīs...
Hic pietātis honōs ? Sīc nōs in scēptra repōnis ? »

JUPPITER

Ollī subrīdēns, hominum sator atque deōrum,
voltū quō cælum tempestātēsque serēnat,
ōscula lībāvit nātæ ; dehinc tālia fātur :

Baisers

« Parce metū, Cytherēa : manent immōta tuōrum
fāta tibi ; cernēs urb^{em} et prōmissa Lāvīnī
mœnia ; sublīmemque ferēs ad sīdera cælī
magnanimum Ænēan ; neque mē sententia vertit.
Hic tibi (fābor enim, quand^o hęc tē cūra remordet,
longius ; et volvēns fātōr^{um} arcāna movēbō)
bell^{um} ingēns geret Italiā ; populōsque ferōcēs
contundet. Mōrēsque virīs et mœnia pōnet,
tertia dum, Latiō rēgnantem, vīderit æstās,
ternaque trānsierint Rutulīs hīberna subāctīs.

Le destin
de Rome

At puer Ascanius (cuī nunc cognōmen Jūlō
additur : īlus erat, dum rēs stetit Īlia rēgnō)
trīgintā magnōs, volvendīs mēnsibus, orbīs
imperio explēbit ; rēgnumqu^e ab sēde Lāvīnī
trānsferet, et longam multā vī mūniet Albam.
Hīc jam ter centum tōtōs rēgnābitur annōs,
gente sub Hectoreā ; dōnec rēgīna sacerdos,
Mārte gravis, geminam partū dabit Īlia prōlem.
Inde lupæ fulvō nūtrīcis tegmine lætus,
Rōmulus excipiet gentem ; et Māvortia condet
mœnia ; Rōmānōsque, suō dē nōmine, dīcet.

Hīs, ego nec mētās rērum, nec tempora, pōnō ;
 imperium sine fīne dedī. Quīn aspera Jūnō,
 quæ mare nunc terrāsque metū, cælumque fatīgat,
 cōnsili^a in melius referet. Mēcumque fovēbit
 Rōmānōs, rērum dominōs, gentemque togātā.
 Sīc placitum : veniet, lūstrīs lābentibus, ætās,
 cum domus Assaracī Phthīam, clārāsque Mycēnās,
 serviō premet, ac victīs dominābitur Argīs.

Nāscētur, pulchrā Trōjānus orīgine, Cæsar :
 imperi^{um} Ōceanō, fāmam quī terminet astrīs :
 Jūlius — ā magnō dēmissum nōmen Jūlō.
 Hunc t^u ōlim cælō, spoliīs Orientis onustum,
 accipiēs sēcūra : vocābitur hic quoque vōtīs.
 Aspera tum positīs, mītēscent sæcula bellīs.
 Cāna Fidēs, et Vesta, Remō cum frātre Quirīnus,
 jūra dabunt. Dīræ, ferr^o et compāgibus artīs,
 claudentur bellī portæ. Furor impius intus,
 sæva sedēns super arm^a, et centum vinctus aēnīs
 post tergum nōdīs, fremet horridus, ōre cruentō. »

Hæc ait, et Mājā genitum dēmittit ab altō,
 ut terræ, utque novæ pateant Karthāginis arcēs
 hospitiō Teucrīs, nē fātī nescia Dīdō
 fīnibus arcēret. Volat ille per āera magna,
 rēmigi^o ālārū, ac Libyæ citus adstitit ōrīs.
 Et jam jussa facit, pōnuntque ferōcia Pœnī
 corda, volente deō. In prīmīs rēgīna quiētum
 accipit in Teucrōs animum, mentemque benīgnam.

*Mercurē
 impose aux
 Troyens la
 bienveillance*

*Enée et Vénus*OBVIA
VIRGŌ

At pius Ænēās, per noctem plūrima volvēns,
 Aut primum lūx alma data est, exire ; locōsque
 explorāre novōs ; quās vent^o accesserit ōrās,
 quī teneant (n^{am} inculta videt), hominēsne feræne,
 quærere cōstituit — sociīsqu^e exācta referre.
 Classem in convexō nemorum, sub rūpe cavātā,
 arboribus clausam circum, atque horrentibus umbrīs,
 occulit. Ipse ūnō graditur comitātūs Achāte,
 bīna manū lātō crispāns hastīlia ferrō.

*Énée et
Achate
partent
chasser*

Cuī māter mediā sēsē tulit obvia silvā,
 virginis ōs habitumque gerēns, et virginis arma
 Spartānæ, vel quālis equōs Thrēissa fatīgat
 Harpalycē, volucrumque fugā prævertitur Hebrum.
 Namqu^e umerīs dē mōr^e habilem suspenderit arcum
 vēnātrīx ; dederatque comam diffundere ventīs,
 nūda genū, nōdōque sinūs collēcta fluentīs.

*Vénus en
Diane*

Ac prior, « Heus, inquit, juvenēs, mōnstrāte ! Meārum
 vīdistis sī qu^{am} hīc errantem forte sorōrum —
 succinctam pharetrā et maculōsæ tegmine lyncis —
 aut spūmantis aprī cursum clāmōre prementem. »

MĀTER
ET
FĪLIUS

Sīc Venus ; et Veneris contrā sīc fīlius ōrsus :
 « Nūlla tuārum audīta mihī neque vīsa sorōrum...
 Ō quam tē memorem, virgō ? Namqu^e haud tibi vultus
 mortālis, nec vōx hominem sonat : Ō, dea certē !
 An Phœbī soror ? An nymphārum sanguinis ūna ?

*Énée
reconnaît
une
déesse*

Sīs fēlīx ; nostrumque levēs, quæcumque, labōrem ;
 et, quō sub cælō tandem, quibus orbis in ōrīs
 jactēmur, doceās. Īgnārī hominumque locōrumqu^e

errāmus, vent^o hūc vastīs et flūctibus āctī :
 multa tibⁱ ant^e ārās nostrā cadet hostia dextrā. »

Tum Venus : « Haud equidem tālī mē dīgnor honōre ;
 virginibus Tyriīs, mōs est gestāre pharetram,
 purpureōqu^e altē sūrās vincīre cothurnō.
 Pūnica rēgna vidēs, Tyriōs et Agēnoris urbem ;
 sed fīnēs Libycī, genus intractābile bellō.
 Imperium Dīdō Tyriā regit urbe profecta,
 germānum fugiēns. Longa ^est injūria, longæ
 ambāgēs ; sed summa sequar fastīgia rērum.

Echappatoire

Vénus éclaire Énée

AMBĀGĒS

Huīc conjūnx Sychæus erat, dītissimus agrī
 Phœnic^{um}, et magnō miseræ dīlēctus amōre.

Cuī pater intāctam dederat, prīmisque jugārat
 ōminibus. Sed rēgna Tyrī germānus habēbat
 Pygmalīōn, sceler^e ant^e aliōs immānior omnēs.
 Quōs inter medius vēnit furor. Ille Sychæum
 impius ant^e ārās, atqu^e aurī cæcus amōre,
 clam ferr^o incautum superat, sēcūrus amōrum
 germānæ. Factumque diū cēlāvit ; et ægram,
 multa malus simulāns, vānā spē lūsit amantem.

*Pygmalion
 et Sychée*

Ipsa sed in somnīs, inhumātī vēnit imāgō
 conjugis, ōra modīs attollēns pallida mīrīs :
 crūdēlēs ārās, trājectaque pectora ferrō
 nūdāvit ; cæcumque domūs scelus omne retēxit.
 Tum celerāre fugam, patriāqu^e excēdere suādet ;
 auxiliūque viæ, veterēs tellūre rēclūdit

*Fuite de
 Didon*

thēsaurōs, ignōt^{um} argentī pondus et aurī.
 Hīs commōta, fugam Dīdō sociōsque parābat :
 conveniunt, quibus aut odium, crūdēle tyrannī,
 aut metus ācer erat. Nāvīs, quæ forte parātæ,
 corripunt ; onerantque aurō. Portantur avārī
 Pygmalionis opēs pelagō : dux fēmina factī.

Dēvēnēre locōs, ubi nunc ingentia cernis
 mœnia, surgentemque novæ Karthāginis arcem ;
 mercātique solum — factī dē nōmine Byrsam —,
 taurīnō quantum possent circumdare tergō.
 Sed vōs quī tandem ; quibus aut vēnistis ab ōrīs ;
 quōve tenētis iter ? » Quærentī tālibus, ille
 suspīrāns, īmōque trahēns ā pectore vōcem :

« Ō dea, sī prīmā repetēns ab orīgine pergam,
 et vacet annālīs nostrōr^{um} audīre labōrum,
 ante diem clausō compōnat Vesper Olympō.
 Nōs Trōjā^a antīquā — sī vestrās forte per aurīs
 Trōjæ nōmen iit — dīversa per æquora vectōs,
 forte suā, Libycīs tempestās adpulit ōrīs.
 Sum pius Ænēās, raptōs quⁱ ex hoste Penātēs
 classe vehō mēcum, fāmā super æthera notus.

Ītaliā quærō patriam, et genus ab Jove summō.
 Bis dēnīs Phrygium cōnscendī nāvibus æquor,
 mātrem deā mōnstrante viam, data fāta secūtus ;
 vix septem, convols^æ undīs Eurōque, supersunt.
 Ips^e ignōtus, egēns, Libyæ dēserta peragrō,
 Eurōp^a atqu^e Asiā pulsus. » Nec plūra querentem
 passa, Venus mediō sīc interfāta dolōre^e st :

*Je suis
Enée*

AGNITIŌ

◀◀ Quisquis es, haud, crēd^o, invīsus cælestibus, aurās
vītālīs carpis, Tyriam quⁱ advēneris urbem.

Perge mod^o, atqu^e hinc tē rēgīn^æ ad līmina perfer.
Namque tibī reducēs sociōs, classemque relātam
nūnti^o, et in tūtum, versīs aquilōnibus āctam —
nī frūstr^ā augurium vānī docuēre parentēs.

Aspice bis sēnōs lætantīs agmine cyncnōs,
ætheriā quōs lāpsa plagā, Jovis āles apertō
turbābat cælō. Nunc terrās ōrdine longō
aut caper^e, aut captās jam dēspectāre videntur.
Ut reducēs, illī lūdunt strīdentibus ālīs ;
et cœtū cinxēre polum ; cantūsque dedēre :
haud aliter puppēsque tuæ, pūbēsque tuōrum,
aut portum tenet, aut plēnō subit ostia vēlō.
Perge mod^o, et, quā tē dūcit via, dīrige gressum. »

Vénus
aux bons
augures

Dīxit, et āvertēns roseā cervīce refulsit ;
ambrosiæque comæ dīvīnum vertic^e odōrem
spīrāvēre ; pedēs vestis dēflūxit ad īmōs.
Et vēr^a incessū patuit de^a. Ill^e ubi mātrem
adgnōvit, tālī fugientem est vōce secūtus :
« Quid nātum totiēns, crūdēlis tū quoque, falsīs
lūdis imāginibus ? Cūr dextræ jungere dextram
nōn datur, ac vērās audīr^e et reddere vōcēs ? »

Indignation
filiale

Tālibus incūsat, gressumqu^e ad mœnia tendit.
At Venus obscurō gradientēs āere sæpsit ;
et multō nebulæ circum dea fūdit amictū,
cernere nē quis eōs, neu quis contingere posset,
mōlīrīve mor^{am}, aut veniendī poscere causās.
Ipsa Paphum sublīmis abit, sēdēsque revīsīt

Départs

læta suās, ubi templ^{um} illī, centumque Sabæō
tūre calent āræ, sertīsque recentibus hālant.

DIDON

À Carthage

URBIS
FASTĪGIA

Corripuēre vi^{am} intereā, quā sēmita mōnstrat.
 Jamqu^e ascendēbant collem, quī plūrimus urbī
 imminet, adversāsqu^e adspectat dēsUPER arcēs.
 Mīrātur mōl^{em} Ænēās, māgālia quondam ;
 mīrātur portās strepitumqu^e et strāta viārum.

Un
belvédère

Īnstant ārdentēs Tyriī : pars dūcere mūrōs,
 mōlīrīqu^e arc^{em} et manibus subvolvere saxa ;
 pars optāre locum tēct^o et conclūdere sulcō.
 Jūra magistrātūsque legunt sānctumque senātum ;
 hīc portūs aliⁱ effodiunt ; hīc alta theātrīs
 fundāmenta locant aliⁱ : immānīsque columnās
 rūpibus excīdunt, scānīs decor^a alta futūrīs.

Les
Tyriens
au travail

Quālis apēs, æstāte novā, per flōrea rūra,
 exercet sub sōle labor : cum gentis adultōs
 ēdūcunt fētūs ; aut cum līquentia mella
 stīpant, et dulcī distendunt nectare cellās ;
 aut oner^a accipiunt venient^{um} ; aut, agmine factō,
 īgnāvum fūcōs pecus ā præsēpibus arcent :
 fervet opus, redolentque thymō frāgrantia mella.

« Ō fortūnātī, quōrum jam mœnia surgunt ! »
 Ænēās ait ; et fastīgia suspicit urbis.
 Īnfert sē sæptus nebulā, mīrābile dictū,
 per mediōs ; miscetque virīs, neque cernitur ūllī.

Entrée
dans la
ville

PICTŪRA
ĪLIACA

Lūcus in urbe fuit mediā, lætissimus umbrā,
quō primum jactātⁱ undīs et turbine Pœnī
effōdēre locō sīgnum, quod rēgia Jūnō
mōnstrārat, caput ācris equī : sīc nam fore bellō
ēgregi^{am}, et facilem vīctū, per sæcula gentem.

Hīc, templum Jūnōnⁱ ingēns Sīdōnia Dīdō
condēbat, dōnīs opulent^{um} et nūmine dīvæ ;
ærea cui gradibus surgēbant līmina, nexæque
ære trabēs : foribus cardō strīdēbat aēnīs.
Hōc primum in lūcō nova rēs oblāta timōrem
lēniit : hīc primum Ænēās spērāre salūtem
ausus, et adflīctīs melius cōnfīdere rēbus.

Namque, sub ingentī lūstrat dum singula templō,
rēgīn^{am} opperiēns, dum quæ fortūna sit urbī,
artificumque manūs inter s^e operumque labōrem
mīrātur : videt Īliacās ex ōrdine pūgnās,
bellaque jam fāmā tōtum vulgāta per orbem,
Atrīdās, Priamumqu^e, et sæv^{um} ambōbus Achillem.

Cōnstitit, et lacrimāns, « Quis jam locus, inquit, Achātē,
quæ regi^o in terrīs, nostrī nōn plēna labōris ?
Ēn Priamus ! Sunt , hīc etiam, sua præmia laudī ;
sunt lacrimæ rērum ; et mentem mortālia tangunt.
Solve metūs ; feret hæc aliquam tibi fāma salūtem. »
Sīc ait, atqu^e animum pictūrā pāscit inānī,
multa gemēns ; largōqu^e ūmectat flūmine vultum.

Namque vidēbat : utī bellantēs Pergama circum
hāc fugerent Grājī, premeret Trōjāna juvenus ;
hāc Phryges, īnstāret currū cristātus Achillēs.
Nec procul hinc, Rhēsī niveīs tentōria vēlīs

*Le bois de
Junon*

*Enée voit
la
peinture
de ses
malheurs*

*Ekphrasis
des
fresques
d'Iliion*

adgnōscit lacrimāns : prīmō quæ prōdita somnō,
 Tȳdīdēs multā vāstābat cæde cruentus ;
 ārdentīsqu^e āvertit equōs in castra, prius quam
 pābula gustāssent Trōjæ, Xanthumque bibissent.

Part^e aliā, fugiēns āmissīs Trōilus armīs,
 īnfēlīx puer, atqu^e impār congressus Achillī,
 fertur equīs ; currūqu^e hæret resupīnus inānī,
 lōra tenēns tamen. Huīc cervīxque comæque trahuntur
 per terr^{am} ; et versā pulvis īnscrībitur hastā.
 Intere^a, ad templum nōn æquæ Palladis ībant
 crīnibus Īliadēs passīs ; peplumque ferēbant,
 suppliciter trīstēs et tūnsæ pectora palmīs :
 dīva, solō fīxōs oculōs, āversa tenēbat.

Ter circ^{um} Īliacōs raptāverat Hectora mūrōs ;
 exanimumqu^e aurō corpus vendēbat Achillēs.
 Tum vēr^o ingentem gemitum dat, pector^e ab īmō :
 ut spoli^a, ut currūs, utqu^e ipsum corpus amīcī,
 tendentemque manūs Priamum cōspexit inermīs.
 Sē quoque, prīncipibus permixt^{um} adgnōvit Achīvīs,
 Ēōāsque aciēs, et nigrī Memnonis arma.
 Dūcit Amazonidum lūnātīs agmina peltīs
 Penthesilēa furēns ; mediīsque in mīlibus ārdet,
 aurea subnectēns exsertæ cingula mammæ,
 bellātrīx ; audetque virīs concurrere virgō.

Accueil des Troyens

TEUCRŌRUM
 ALIŌS

Hæc dum Dardani^o Ænēæ mīranda videntur,
 dum stupet, obtūtūqu^e hæret dēfīxus in ūnō :
 rēgīn^a ad templum, fōrmā pulcherrima Dīdō,
 incessit, magnā juvenum stīpante catervā.

*Arrivée des
 compagnons
 d'Enée*

Quālis, in Eurōtæ rīpīs aut per juga Cynthī,
 exercet Dīāna chorōs ; quam mīlle secūtæ,
 hinc atqu^e hinc glomerantur Orēades. Illa pharetram
 fert umerō, gradiēnsque deās superēminet omnīs :
 Lātōnæ tacitum pertemptant gaudia pectus.

Tālis erat Dīdō ; tālem sē læta ferēbat
 per mediōs — īnstāns operī, rēgnīsque futūrīs.
 Tum foribus dīvæ, mediā testūdine templī,
 sæpta armīs, soliōque altē subnīxa resēdit.
 Jūra dabat lēgēsque virīs, operumque labōrem
 partibus æquābat jūstīs ; aut sorte trahēbat,
 cum subit^o Ænēās, concurs^u accēdere magnō
 Anthea Sergestumque, videt — fortemque Cloanthum,
 Teucrōrumque aliōs : āter quōs æquore turbō
 dispulerat, penitusqu^e aliās āvexerat ōrās.

Obstipuit simul ipse, simul percussus Achātēs,
 lætitiāque metūque : avidī conjungere dextrās
 ārdēbant : Sed rēs animōs, incōgnita, turbat.
 Dissimulant ; et nūbe cavā speculantur amictī :
 quæ fortūna virīs, classem quō lītore linquant,
 quid veniant ? Cūnctīs nam lēctī nāvibus ībant,
 ōrantēs veni^{am}, et templum clāmōre petēbant.

Postqu^{am} intrōgressⁱ, et cōram data cōpia fandī,
 maximus Īlioneus, placidō sīc pectore, cœpit :
 « Ō Rēgīna — novam cui condere Jūppiter urbem,
 jūstitiāque dedit gentīs frēnāre superbās —
 Trōes tē miserī, ventīs mari^a omnia vectī,
 ōrāmus : prohib^e īnfandōs ā nāvibus ignīs,
 parce piō generⁱ, et propius rēs aspice nostrās.
 Nōn nōs, aut ferrō Libycōs populāre Penātīs,

*Indignation
 d'Ilionée*

vēnimus, aut raptās ad lītora vertere prædās.

Nōn ea vīs animō, nec tanta superbia victīs !

Est locus — Hesperiam Grāī cognōmine dīcunt :

terra antīqua, potēns armīs atque ūbere glæbæ.

Ænōtrī coluēre virī ; nunc fāma : minōrēs

Ītaliā dīxisse, ducis dē nōmine, gentem.

Hic cursus fuit...

cum subit^o adsurgēns flūctū, nimbōsus Orīōn

in vada cæca tulit. Penitusque, procācibus austrīs,

perqu^e undās, superante salō, perqu^e invia saxa,

dispulit. Hūc paucī vestrīs adnāvimus ōrīs.

Quod genus hoc hominum ? Quæv^e hunc, tam barbara, mōrem

permittit patria ? Hospitiō prohibēmur harēnæ :

bella cient ; prīmāque vetant cōsistere terrā.

Sī genus hūmān^{um} et mortālia temnitis arma,

at spērāte deōs memorēs fandⁱ atque nefandī.

« Rēx erat Ænēās nōbīs, quō jūstior alter,

nec pietāte fuit, nec bellō māior et armīs.

Quem sī fāta virum servant, sī vēscitur aurā

ætheriā, nequ^e adhūc crūdēlibus occubat umbrīs,

nōn metus. Officiō nec tē certāsse priōrem

pœniteat. Sunt, et Siculīs regiōnibus, urbēs

armaque, Trōjānōque ā sanguine clārus Acestēs :

quassātam ventīs liceat subdūcere classem,

et silvīs aptāre trabēs, et stringere rēmōs,

(sī datur Ītaliā, sociīs et rēge receptō,

tendere) ut Ītaliā lætī Latiumque petāmus.

Sīn absūmpta salūs, et tē, pater optime Teucrum,

pontus habet Libyæ, nec spēs jam restat Īūli :

at freta Sīcaniæ saltem sēdēsque parātās,

*Les
demandes
des
Troyens*

und^e hūc advectī, rēgemque petāmus Acestēn. »
 Tālibus Īlioneus ; cūnctī simul ōre fremēbant
 Dardanidæ.

BONAM
 DĪDŌNEM

Tum breviter Dīdō, vultum dēmissa, profātur :
 « Solvite corde metum, Teucrī, sēclūdite cūrās.

*Didon
 propose
 son aide*

Rēs dūr^a et rēgnī novitās mē tālia cōgunt
 mōlīrⁱ, et lātē finīs custōde tuērī.

Quis genus Æneadum, quis Trōjæ nesciat urbem,
 virtūtēsque virōsque, aut tantⁱ incendia bellī ?
 Nōn obtūs^a adeō, gestāmus pectora Pœnī,
 nec t^{am} āversus equōs, Tyriā Sōl jungit ab urbe.

Seu vōs Hesperiam magnam, Sāturniaqu^e arva,
 sīv^e Erycis finīs, rēgemqu^e optātis Acestēn :
 auxiliō tūtōs dīmītt^{am}, opibusque juvābō.

Vultis et hīs mēcum pariter cōnsīdere rēgnīs ?
 Urbem quam statuō vestra^e st ; subdūcite nāvīs :
 Trōs Tyriusque mihi, nūllō discrīmin^e agētur.

Atqu^e utinam rēx ipse, Notō compulsus eōdem,
 adforet Ænēās ! Equidem per lītora, certōs
 dīmītt^{am}, et Libyæ lūstrāre extrēma jubēbō,
 sī quibus, ējectus, silvīs aut urbibus errat. »

Hīs anim^{um} arrēctī dictīs, et fortis Achātēs
 et pater Ænēās jamdūd^{um} ērumpere nūbem
 ārdēbant. Prior, Ænēān compellat Achātēs :
 « Nāte deā, quæ nunc animō sententia surgit ?
 Omnia tūta vidēs, classem sociōsque receptōs.
 Ūnus abest, mēdi^o in flūctū quem vīdimus ipsī
 submersum ; dictīs respondent cētera mātris. »

*Epiphanie
 d'Énée*

Vix ea fātus erat, cum circumfūsa repente

scindit sē nūbēs ; et in æthera pūrgat apertum.
 Restitit Ænēās ; clārāqu^e in lūce refulsit,
 ōs umerōsque deō similis. Namqu^e ipsa decōram
 cæsariem nātō genetrīx, lūmenque iuventæ
 purpure^{um} , et lætōs oculīs adflārat honōrēs.
 Quāle manūs addunt eborī decus, aut ubi flāvō
 argentum, Pariusve lapis, circumdatur aurō.

Tum sīc rēgīn^{am} adloquitur, cūctīsque repente
 imprōvīsus, ait : « Cōram, quem quæritis, adsum,
 Trōjus Ænēās, Libycīs ēreptus ab undīs.
 Ō sōl^a infandōs Trōjæ miserāta labōrēs !
 Quæ nōs, rēliquiās Danaum — terræque marisque
 omnibus exhaustōs jam cāsibus, omni^{um} egēnōs,
 urbe, domō — sociās ! Grātēs persolvere dīgnās
 nōn opis est nostræ, Dīdō, nec quicquid ubīque^e st
 gentis Dardaniæ, magnum quæ sparsa per orbem.

Dī tibi — sī qua piōs respectant nūmina, sī quid
 usquam iūstītia^e st, et mēns sibi cōnscīa rēctī —
 præmia dīgna ferant. Quæ tē tam lætā tulērunt
 sæcula ! Quī tantī tālem genuēre parentēs !

In freta dum fluvīi current, dum montibus umbræ
 lūstrābunt convexa, polus dum sīdera pāscet :
 semper honōs nōmenque tuum laudēsque manēbunt,
 quæ mē cumque vocant terræ. » Sīc fātus, amīcum
 Īlionēa petit dextrā, lævāque Serestum ;
 post aliōs, fortemque Gyan, fortemque Cloanthum.

Bénédictions

*Didon envoûtée*IN RĒGIA
TĒCTA

Obstipuit prīm° aspectū Sīdōnia Dīdō,
cāsū de_inde virī tant° ; et sic ōre locūta °st :
« Quis tē, nāte deā, per tanta perīcula cāsus
īnsequitur ? Quæ vīs immānibus applicat ōrīs ?
Tūn° ill° Ænēās, quem, Dardaniō Anchīsæ,
alma Venus Phrygiī genuit Simoëntis ad undam ?
Atqu° equidem Teucrum meminī Sīdōna venīre,
fīnibus expulsum patriīs, nova rēgna petentem
auxiliō Bēlī. Genitor tum Bēlus opīmam
vāstābat Cyprum ; et victor diciōne tenēbat.

Tempore j^{am} ex illō, cāsus mihi cognitus urbis
Trōjānæ, nōmenque tuum, rēgēsque Pelasgī.
Ips° hostis, Teucrōs īnsīgnī laude ferēbat,
sēqu° ort^{um} antīquā Teucrōr^{um} ab stirpe volēbat.
Quār° agit° ō, tēctīs, juvenēs, succēdite nostrīs.
Mē quoque per multōs similīs fortūna labōrēs
jactāt^{am}, hāc dēmum voluit cōsistere terrā.
Nōn īgnāra malī, miserīs succurrere discō. »

Sīc memorat ; simul Ænēān in rēgia dūcit
tēcta ; simul dīvum templīs indīcit honōrem.
Nec minus intereā sociīs ad lītora mittit
vīgintī taurōs, magnōr^{um} horrentia centum
terga suum, pinguīs centum cum mātribus agnōs,
mūnera lætitiāque dīi.

At domus interior rēgālī splendida luxū
īnstruitur ; mediīsque parant convīvia tēctīs :
arte labōrātæ vestēs, ostrōque superbō ;
ingēns argentum mēnsīs, cælātaqu° in aurō
fortia facta patrum : seriēs longissima rērum

Teucros
et les
TroyensLe palais
royal

per tot ducta virōs antīqu^a ab orīgine gentis.

Ænēās — nequ^e enim patrius cōsistere mentem
passus amor — rapid^{um} ad nāvīs præmittit Achātēn :
Ascaniō ferat hæc, ipsumqu^e ad mœnia dūcat.
Omnis in Ascaniō cārī stat cūra parentis.

*Enée
mande
Ascagne*

Mūnera prætere^a, Īliacīs ērepta ruīnīs,
ferre jubet : pallam sīgnīs aurōque rigentem,
et circumtextum croceō vĕlāmen acanthō :
ōrnātūs Argīv^æ Helenæ, quōs illa Mycēnīs,
Pergama cum peteret, inconcessōsque hymenæōs,
extulerat, māt̄ris Lēdæ mīrābile dōnum ;
prætereā scēptr^{um}, Īlionē quod gesserat ōlim,
maxima nātārum Priamī, collōque monīle
bācāt^{um}, et duplicem gemmīs aurōque corōnam.
Hæc celerāns, iter ad nāvēs tendēbat Achātēs.

*DĒ
BIBENDŌ
AMŌRE*

At Cytherēa novās artēs, nova pectore versat
cōnsilia : ut faciem mūtātus et ōra Cupīdō
prō dulcⁱ Ascaniō veniat ; dōnīsque furentem
incendat rēgīn^{am} ; atque ossibus implicet ignem.
Quippe domum timet ambiguan Tyriōsque bilinguīs :
ūrit atrōx Jūn^o, et sub noctem cūra recursat.
Erg^o hīs āligerum dictīs adfātur Amōrem :
« Nāte, meæ vīrēs, mea magna potentia sōlus,
nāte, patris summī quī tēla Typhōea temnis :
ad tē cōn fugi^o et supplex tua nūmina poscō.
Frāter ut Ænēās pelagō tuus, omnia circum
lītora, jactētur odiīs Jūnōnis inīquæ :
nōta tibⁱ ; et nostrō doluistī sæpe dolōre.
Hunc Phœnissa tenet Dīdō ; blandīsque morātur

Substitution

vōcibus. Et vereor quō sē Jūnōnia vertant
hospitia : haud tantō cessābit cardine rērum.

« Quōcircā caper^e ante dolīs, et cingere flammā
rēgīnam, meditor : nē quō sē nūmine mūtet,
sed magn^o Ænēæ mēcum teneātur amōre.
Quā facer^e id possīs, nostram nunc accipe mentem :
Rēgius, accītū cārī genitōris, ad urbem
Sīdōniam puer īre parat, mea maxima cūra,
dōna ferēns, pelag^o et flammīs restantia Trōjæ.
Hunc ego sōpītum somnō, super alta Cythēra
aut super Īdaliū, sacrātā sēde, recondam :
nē quā scīre dolōs mediusv^e occurrere possit.
Tū faci^{em} illīus, noctem nōn amplius ūnam,
falle dol^o ; et nōtōs puerī puer indue vultūs :
ut, cum tē gremi^o accipiet lætissima Dīdō,
rēgālīs inter mēnsās, laticemque Lyæum,
cum dabit amplexūs atqu^e ōscula dulcia fīget,
occultum īnspīrēs ignem ; fallāsque venēnō. »

Pāret Amor dictīs cāræ genetrīcis ; et ālās
exuit ; et gressū gaudēns incēdit Īūlī.
At Venus Ascaniō placidam per membra quiētem
inrigat ; et fōtum gremiō, dea tollit in altōs
Īdaliæ lūcōs, ubi mollīs amāracus illum
flōribus, et dulcⁱ, adspīrāns, complectitur umbrā.
Jamqu^e ībat dictō pārēns ; et dōna Cupīdō
rēgia portābat Tyriīs, duce lætus Achātē.
Cum venit, aulæis jam sē rēgīna superbīs
aur^a composuit spondā, mediamque locāvit.
Jam pater Ænēās et jam Trōjāna Juventus
conveniunt, strātōque super discumbitur ostrō.

Ensortellement

Dant famulī manibus lymphās ; Cereremque canistrīs
 expediunt ; tōnsīsque ferunt mantēlia villīs.
 Quīnquāgint^a intus famulæ, quibus ōrdine longam
 cūra penum struer^e, et flammīs adolēre Penātīs.
 Cent^{um} aliæ, totidemque parēs ætāte ministrī,
 quī dapibus mēnsās onerent et pōcula pōnant.
 Nec nōn et Tyriī, per līmina læta frequentēs,
 convēnere ; torīs jussī discumbere pictīs.
 Mīrantur dōn^a Ænēæ ; mīrantur ĩūlum,
 flāgrantīsque deī vultūs, simulātaque verba,
 pallamqu^e et pictum croceō vēlāmen acanthō.

Præcipuē ĩnfēlix, pestī dēvōta futūræ,
 explērī mentem nequit : ārdēscitque tuendō
 Phœniss^a ; et pariter puerō dōnīsque movētur.
 Ill^e, ubi complexū Ænēæ collōque pependit,
 et magnum falsⁱ implēvit genitōris amōrem,
 rēgīnam petit. Hæc oculīs, hæc pectore tōtō
 hæret ; et interdum gremiō fovet, ĩnscia Dīdō,
 ĩnsīdat quantus miseræ deus. At, memor ille
 mātris Acīdaliæ, paulāt^{im} abolēre Sychæum
 incipit ; et vīvō temptat præverter^e amōre
 jam prīdem residēs animōs, dēs_uētaque corda.

Postquam prīma quiēs epulīs, mēnsæque remōtæ,
 crātērās magnōs statuunt ; et vīna corōnant.
 Fit strepitus tēctīs ; vōcemque per ampla volūtant
 ātria. Dēpendent lychnī laqueāribus aur_eīs
 incēnsⁱ, et noctem flammīs fūnālia vincunt.
 Hīc rēgīna gravem gemmīs aurōque poposcit,
 implēvitque merō pateram — quam Bēlus et omnēs
 ā Bēlō solitī. Tum facta silentia tēctīs :

Libations

« Juppiter — hospitibus nam tē dare jūra loquuntur —
 hunc lætum Tyriisque diem, Trōjāque profectīs,
 esse velīs ; nostrōsqu^e hūjus meminisse minōrēs.
 Adsit lætitiæ Bacchus dator, et bona Jūnō ;
 et vōs, Ō, cœtum, Tyriī, celebrāte faventēs. »
 Dīxit, et in mēnsam laticum lībāvit honōrem ;
 prīmaque, lībātō, summō tenus attigit ōre.
 Tum Bitiæ dedit increpitāns : ill^e impiger hausit
 spūmantem pater^{am} ; et plēnō sē prōluit aurō.
 Post aliī procerēs ; Citharā crīnītus Iōpās
 personat aurātā, docuit quem maximus Atlās.
 Hic canit errantem lūnam, sōlisque labōrēs ;
 und^e hominum genus et pecudēs ; und^e imber et ignēs ;
 Arctūrum pluviasque Hyadas geminōsque Triōnēs ;
 quid tant^{um} Ōceanō properent sē tinguere sōlēs
 hībernī ; vel quæ tardīs mora noctibus obstet.
 Ingeminant plausū Tyriī ; Trōesque sequuntur.
 Nec nōn et variō noctem sermōne trahēbat
 infēlīx Dīdō ; longumque bibēbat amōrem :
 multa super Priamō rogitāns ; super Hectore multa ;
 nunc quibus Aurōræ vēnisset fīlius armīs,
 nunc quālēs Diomēdis equī, nunc quantus Achillēs.
 « Imm^o ag^e, et ā prīmā dīc, hospes, orīgine nōbīs
 insidiās, inquit, Danaum, cāsūsque tuōrum,
 errōrēsque tuōs. Nam tē jam septima portat,
 omnibus errantem terrīs et flūctibus, æstās. »

Table des matières

Junon

Avant la tempête

Īra Jūnōnis

Invocation à la muse.....	1
Carthage doit être détruite.....	1
Loin de Rome.....	1

Æolus

Junon jalouse de Pallas.....	2
Le royaume des vents.....	2
Prière à Éole.....	3

La tempête

Tempestās

Déchaînement.....	3
Lamentation.....	4
Naufrages.....	4

Neptūnus

Une tête placide au-dessus des eaux.....	5
« Qu'il aille se faire voir ailleurs ! ».....	5
Tombent les vents.....	5

Après la tempête

In lītore

Un refuge.....	6
Barbecue sur la plage.....	6
La chasse aux cerfs.....	6

Dolor altus

Exhortations.....	7
Restauration.....	7
Gémissements.....	7

Vénus

Intervention des dieux

Īra Veneris

Jupiter interpellé.....	9
Rappelle-toi ta promesse.....	9
Vénus jalouse Anténor.....	9

Juppiter

Baisers.....	10
Le destin de Rome.....	10
Mercure impose aux Troyens la bienveillance.....	11

Enée et Vénus

Obvia virgō

Énée et Achate partent chasser.....	11
-------------------------------------	----

Vénus en Diane.....	12
<i>Māter et filius</i>	
Énée reconnaît une déesse.....	12
Echappatoire.....	12
Vénus éclaire Énée	
<i>Ambāgēs</i>	
Pygmalion et Sychée.....	13
Fuite de Didon.....	13
Je suis Enée.....	13
<i>Agnitiō</i>	
Vénus aux bons augures.....	14
Indignation filiale.....	14
Départs.....	15

Didon

À Carthage

<i>Urbis fastīgia</i>	
Un belvédère.....	16
Les Tyriens au travail.....	16
Entrée dans la ville.....	16
<i>Pictūra īliaca</i>	
Le bois de Junon.....	16
Énée voit la peinture de ses malheurs.....	17
Ekphrasis des fresques d'Ilion.....	17

Accueil des Troyens

<i>Teucrōrum aliōs</i>	
Arrivée des compagnons d'Énée.....	18
Indignation d'Ilionée.....	19
Les demandes des Troyens.....	20
<i>Bonam Dīdōnem</i>	
Didon propose son aide.....	20
Epiphanie d'Énée.....	21
Bénédictions.....	21

Didon envoûtée

<i>In rēgia tēcta</i>	
Teucros et les Troyens.....	22
Le palais royal.....	22
Énée mande Ascagne.....	23
<i>Dē bibendō Amōre</i>	
Substitution.....	23
Ensorcellement.....	24
Libations.....	25